

УГОВОР О АРБИТРАЖИ ПРЕМА ЗАКОНУ О МЕЂУНАРОДНОЈ ТРГОВИНСКОЈ АРБИТРАЖИ РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ

Апстракт

„Новим“ Законом о међународној трговинској арбитражи, који је ступио на снагу 1. јануара 2016. године, руски законодавац проширује поље објективне арбитражности. Предвиђајући корпоративне спорове и спорове настале као резултат страних инвестиција као арбитражних, законодавац је учинио Русију атрактивнијим местом на међународној арбитражној мапи.

Арбитражни трибунал ће, међушим, усвојавићи надлежност само у случајевима када постоји важећи споразум о арбитражи. Арбитражни споразум важи када испуњава услове прописане Законом о међународној трговинској арбитражи Руске Федерације. Раг је посвећен потребним захтевима важеће арбитражној споразума.

Кључне речи: арбитража, Руска Федерација, арбитражни споразум, Међународна трговинска арбитража.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ О ЗНАЧАЈУ АРБИТРАЖНОГ РЕШАВАЊА СПОРОВА

Арбитражно решавање спорова међународне трговинске природе представља једно од два могућа начина решавања спорова. Поред арбитражног начина, национали закони познају и решавање спорова пред националним судовима. О односу арбитражног и судског начина најбоље говори чињеница да арбитражни метод¹ решавања спорова у односу на судски све више добија на актуелности. О томе сведочи све већи број спорова који се решавају пред арбитражним институцијама.²

За разлику од судског начина решавања спорова, где се надлежност судова успоставља подношењем тужбе, за формирање надлежности арбитражног трибунала неопходно је постојање уговора о арбитражи. Другим речима, арбитражно решавање спорова могуће је само у случајевима када

* Научни сарадник, Институт за упоредно право у Београду.

1 О арбитражи као методу решавања спорова видети више: M. Domke, *The Law and Practice of Commercial Arbitration*, Mundelein, 1968, стр. 1.

2 Пред институционалном арбитражом Руске Федерације у 2014. године донето је 245 арбитражних одлука, знатно више него ранијих година. О томе на: <https://mkas.tpprf.ru/en/>.

постоји пуноважни уговор о арбитражи. У том смислу, пуноважан уговор о арбитражи представља неопходан услов конституисања надлежности арбитражног трибунала.

2. УОПШТЕ О АРБИТРАЖНОМ УГОВОРУ

О значају који има ваљани арбитражни уговор најсликовитије говори констатација да је арбитража онолико добра колико је добар арбитражни уговор.³ Управо због таквог значаја уговор о арбитражи је на сличан начин дефинисан у националним и међународним изворима арбитражног права.⁴ Један од необавезујућих међународних извора арбитражног права јесте УНЦИТРАЛ Модел закон о међународној трговинској арбитражи⁵ којим је дефинисан уговор о арбитражи, пружајући на тај начин путоказ националним законодавцима у креирању националних извора права. У том смислу се и руски законодавац приликом дефинисања уговора о арбитражи у Закону о међународној трговинској арбитражи⁶ (даље ЗМТА) ослањао на инструктивну дефиницију УНЦИТРАЛ Модел закона. Према Модел закону, арбитражни уговор јесте онај „уговор којим стране подвргавају арбитражи све спорове или неке од спорова који међу њима настану или би могли настати из одређеног правног односа, уговорног или вануговорног“.⁷ У погледу обима или предмета, арбитражним уговором уговорне стране могу арбитражи поверити све или само неке, тачно назначене спорове. У пракси, уговорне стране по правилу одабраним арбитрама поверавају решавање свих спорова и неспоразума или усаглашавање разлика које између страна могу настати.

Закључење уговора о арбитражи истовремено значи да се уговорне стране одричу права да истовремено воде поступак о истој ствари пред националним судовима. У том смислу, арбитражни уговор као уговор који по својој правној природи спада у категорију облигационих уговора, оба-

3 М. Петровић, „Пуноважност арбитражног споразума“, у зборнику: *Хармонизација грађанској права у региону*, Београд 2013, 480.

4 Видети: Мирјана Цукавац, „Садржина арбитражног уговора“, *Арбитража*, 2001, стр. 15.

5 UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, United Nations Document A / 40/17, са изменама из 2006. године.

6 Закон РФ от 7 июля 1993 г., № 5338-1 „О международном коммерческом арбитраже“ (*Ведомости Съезда народных депутатов Российской Федерации и Верховного Совета Российской Федерации*, 1993, № 32, ст. 1240; *Собрание законодательства Российской Федерации*, 2008, № 49, ст. 5748), с изменениями и дополнениями от 3 декабря 2008 г. и 29 декабря 2015 г., № 409-ФЗ. Закон је у примени од 7. јула 1993, последње измене и допуне примењују се од 3. јула 2016. године.

7 Видети чл. VII(1). У Нјујоршкој конвенцији, у чл. II(1), одређен је као „Писмени уговор којим се странке обавезују да поднесу на арбитражу спорове или неке од спорова који настану или би могли настати између њих по одређеном правном односу, уговорном или вануговорном, који се односи на питање које је подобно за решавање арбитражним путем“. Видети и предлог у UNCTAD документу, *Dispute Settlement, International Commercial Arbitration*, 5.2. *The Arbitration Agreement*, UNCTAD/EDM/Misc.232/Add.39, доступно на: www.unctad.org, 12. маја 2017.

везује уговорне стране да у складу са начелом *pacta sunt servanda* настали или будући спор уместо пред судове изнесу пред арбитражу.

На пуноважност и правно дејство арбитражног уговора се примењују материјална и процесна правила. Материјалним правилима уговорног права се углавном одређује настанак и пуноважност, док процесна правила регулишу пренос надлежности, допуштеност захтева за покретање и вођење арбитражног поступка и ограничења надлежности судова.⁸ Може се закључити да, без обзира на извесне разлике које постоје у одређивању правне природе арбитражног уговора, а које јесу логична последица разлика у схватању правне природе арбитраже, постоји потпуна сагласност о томе да се уговор о арбитражи може закључити у форми: компромиса и компромисорне клаузуле.⁹

Компромисорна клаузула (арбитражна клаузула, *arbitral clause*, *арбитражно оговорки*) представља посебну одредбу или клаузулу у основном послу којом се уговара надлежност арбитраже за све спорове који настану из или у вези са основним послом. Осим што може бити унета у сâм текст уговора, клаузула може бити садржана и у анексу уз основни посао или у општим условима пословања на које упућује уговор.¹⁰

Други вид уговора о арбитражи јесте компромис. Компромис (*submission to arbitrate*, *act de compromis*, *арбитражно соглашение*) представља уговор (сагласност воља) који уговорне стране закључују након што је спор између странака настао којим настали спор поверавају на решавање одабраној арбитражи (чл. 7. 1. Закона о међународној трговинској арбитражи).

Уговор о арбитражи по правној природи представља грађанскоправни уговор који производи одређена процесна права. Настанак и правно дејство арбитражног уговора у националним правима регулисани су одредбама које се налазе у грађанским или трговачким законцима, односно у законима о облигационим односима, тамо где та материја није кодификована у грађанске и трговачке законике.

У Руској Федерацији, сагласно члану 1. ЗМТА решавање међународних трговинских спорова регулисано је посебним законом. Закон се примењује на поступке који се воде на територији Руске Федерације а настали су из међународних пословних односа. Међународни елемент у пословним односима постоји ако је уговор закључен између лица од којих се седиште једног од њих налази ван територије Русије. У закону се не предвиђа да ли ће два субјекта, чије је место пословања ван Русије, моћи спор да поднесу на решавање позивајући се на тај закон. Руски теоретичари сматрају да се у таквој ситуацији, ако су испуњени сви остали услови, не види разлог за одбијање надлежности арбитражног трибунала са седиштем у Русији.¹¹

8 Гордана Станковић, Боривоје Старовић, Ранко Кеча, Невена Петрушић, *Арбитражно процесно право*, Ниш 2002, 95.

9 Јелена Перовић, *Стандардне клаузуле у међународним привредним уговорима*, Београд 2012, 190.

10 Више о арбитражној клаузули у општим условима пословања видети код: Јелена Вукадиновић Марковић, „Арбитражна клаузула у општим условима пословања – питање форме или сагласности уговорних страна“, *Правни животи*, том III, 11/2016, 287–299.

11 Видети: R. Khodykin, *Arbitration Law of Russia: Practice and Procedure*, JURIS, 2013, 41.

У смислу ЗМТА, под међународним односом подразумеваће се и инвестициони спорови настали као резултат улагања организација чија су седишта на територији Русије. Наведени вид тумачења међународног односа јединствен је у поређењу са решењима других националних закона. Углавном се инвестициона улагања третирају као посебан вид пословног односа који се може решавати путем Инвестиционе арбитраже (ИКСИД) примењујући Вашингтонску конвенцију.¹²

Тумачећи наведену одредбу ЗМТА, уговор о арбитражи производиће правно дејство једино ако је закључен у складу са наведеним законом. Иако се експлицитно не наводи у самом закону, може се закључити, имајући у виду правну природу уговора о арбитражи, да би неопходним елементима за настанак пуноважног арбитражног уговора требало сматрати услове који се односе на: способност уговарања, сагласност воља уговорних страна, предмет, каузу и форму.¹³ У наредном делу раду обрадићемо сваки од наведених услова пуноважности уговора.

3. ЕЛЕМЕНТИ УГОВОРА О АРБИТРАЖИ

Под формом уговора о арбитражи разуме се облик у коме су уговорне стране исказале своју сагласност за уговор.

Већина националних права прописује писану форму уговора као услов пуноважности уговора о арбитражи. На истом становишту стоји и руски закон (чл. 7. Закона о међународној трговинској арбитражи). Испуњеност услова писане форме уговора се може тражити у разлозима правне сигурности, јер се на тај начин обезбеђује доказ о постојању сагласности воља уговорних страна. Такав вид форме уговора служи и као последња опомена странкама да потписивањем уговора о арбитражи оптирају за алтернативно решавање спорова.¹⁴ У зависности од тога да ли се уговор о арбитражи закључује у форми посебног уговора или клаузуле, зависиће и метод тумачења испуњености писане форме.

Будући да се арбитражна клаузула већ налази у основном послу, клаузула прати форму основног посла. У случају да је основни посао закључен у писаној форми, арбитражна клаузула, као део основног посла, прати судбину основног посла и тумачи се да је и она закључена у писаној форми.

Неопходно је да постигнута сагласност буде исказана у писаној форми, када се сагласност исказује у облику посебног уговора. Под писаном формом се подразумева да је сагласност садржана у исправама које су обе стране потписале, а такође и да је сагласност воља снимљена, односно забележена у облику који је погодан за каснију употребу. На такав начин, ЗМТА Руске Федерације прати либералнији приступ прихватања писане

12 Више о инвестиционој арбитражи видети: Маја Станивуковић, *Међународна арбитража*, Службени гласник, Београд 2013, 27 и даље.

13 Уопште о општим условима пуноважности уговора о арбитражи више у: Јелена Перовић, *Уговор о међународној трговинској арбитражи*, Београд 2002, 87.

14 Гашо Кнежевић, Владимир Павић, *Арбитража и АДР*, Београд 2010, 47.

форме уговора који је прихваћен и у међународним конвенцијама,¹⁵ и правилницима међународних трговинских арбитража.¹⁶ Разлоге томе би, свакако, требало тражити у посебном карактеру и значају који законодавци дају уговору о арбитражи.

Остала решења предвиђена члановима закона који се односе на писану форму наводе под којим све околностима ће бити испуњен услов писане форме уговора. Руски законодавац је у члану 7. (4) ЗМТА предвидео да ће услов писане форме бити испуњен и ако је сагласност постигнута разменом електронских порука али тако да садржи (електронске) потписе уговорних страна. Проста размена имејлова неће се сматрати као испуњен услов писане форме уговора.¹⁷

Према члану 7. (5) ЗМТА испуњеност писане форме постоји и када је тужилац поднео тужбу, а тужени се у одговору на тужбу није успротивио постојању уговора о арбитражи. Позивањем на документ који садржи арбитражну клаузулу сматра се да је закључен уговор о арбитражи под условом да је уговор закључен у писаној форми, а само позивање је тако да поменута клаузула чини део уговора, у складу са чланом 7 (6) и (7) наведеног закона.¹⁸

И арбитражни уговор, као и остали, настаје сагласношћу воља уговорних страна.¹⁹ Да би тако постигнута сагласност производила правно дејство, мора бити призната од правног поретка. Правни поредак тражи да воља за закључење уговора буде слободна, озбиљна, стварна и да је упућена на нешто што је могуће остварити.²⁰ Другим речима, воља мора бити усмерена на спор који је арбитрабилан. Арбитрабилним се сматрају спорови подобни за арбитражно одлучивање. Подобним споровима сматрају се они спорови који су закључени између лица којима је правни поредак дозволио да буду странке у арбитражном поступку. За ту врсту арбитрабилности кажемо да је субјективна арбитрабилност (*ratione personae*).²¹ Руски законода-

15 Видети: чл. II.2 Њујоршке конвенције; чл. I(a) Европске конвенције о међународној трговинској арбитражи, од 1961. године.

16 Видети: чл. 7.2 UNCITRAL Модел закона. Видети и чл. 1. WIPO Arbitration Rules, која су ступила на снагу 1. јуна 2014. године (доступна на <http://www.wipo.int/amc/en/arbitration/rules/>), о захтеву за писану форму арбитражног уговора се може закључити и на основу модела арбитражне клаузуле која је препоручена Правилником немачке Арбитраже DIS_Arbitration Rules 98, на снази од 1. јула 1998. чл. 5.

17 Видети више на: <http://www.iclg.co.uk/practice-areas/international-arbitration-/international-arbitration-2016/russia#chaptercontent1>, 12. јануара 2017.

18 Више о форми уговора који је закључен позивањем на опште услове пословања видети код: Јелена Вукадиновић Марковић, 2016, 291.

19 За општу расправу о значају сагласности воља за настанак уговора видети: М. Живковић, *Обим сагласности неопходан за закључење уговора*, Београд 2006; о сагласности воља код арбитражног уговора видети: А. М. Steingruber, *Consent in International Arbitration*, OUP, 2012.

20 О сагласности воља код уговора о арбитражи видети: Ј. Вукадиновић Марковић, „Уговор о арбитражи – основ дерогације надлежности судова“, *Актуелна питања из области грађанској права у Босни и Херцеговини, теорија – пракса*, Јахорина, 2016, 70–71.

21 Иако је широко прихваћен став да држава и државни органи могу да се појављују у арбитражном поступку као странка у спору, још увек постоје државе у којима је то

вац је предвидео, када су у питању физичка лица, да сва лица која обављају послове предузетништва могу закључивати арбитражни уговор, чак и страни држављани, ако им је по *lex nationalis* признато то право. Изузетак представљају потрошачки спорови који се не могу решавати пред арбитражама. Правна лица пословну способност да закључују арбитражни уговор добијају такође према правилима *lex nationalis*. Статутом правног лица биће одређено ко ће у име и за рачун правног лица потписати уговор о арбитражи. Поред физичких и правних лица, руски ЗМГА дозвољава да државе и државни органи буду стране уговора о арбитражи. На тај начин, руски законодавац се одлучио за „про арбитрабилни“ начин решавања спорова.

Поред услова да странке морају испунити предвиђене услове да би арбитражни уговор био пуноважан и произвео правно дејство неопходно је да спор буде и објективно арбитрабилан. Више о објективној арбитрабилности биће речи у делу који се односи на предмет уговора о арбитражи.

У ситуацији када су испуњени услови сагласности и способности уговорних страна, са једне, и писане форме уговора, са друге стране, поставља се питање каузе и предмета уговора.

И уговор о арбитражи, као и сваки уговор, мора имати одређени предмет. Специфичност предмета уговора о арбитражи огледа се у преносу надлежности или поверавању спора на одлучивање арбитрама. Да би уговор о арбитражи произвео правно дејство, потребно је да предмет уговора (а то је пренос надлежности) буде одређен, могућ и допуштен. Уговором се преноси особено право одлучивања које се испољава кроз обавезу страна да евентуални спор повере арбитрама, а не суду. „Поверавање“ се врши именовањем арбитра. Уговорне стране арбитражног уговора стичу право да именују арбитра у тренутку када спор из одређеног правног односа настане. Тек у том моменту се активира право на обраћање арбитражи и обавеза да се именују арбитра и учествује и поступку. Уколико стране испуне уговорне обавезе из основног посла, арбитражни уговор неће „стићи“ да произведе правно дејство у делу који се односи на покретање поступка.

Према општим правилима уговорног права, предмет арбитражног уговора мора бити одређен, могућ и дозвољен. У случају арбитражног уговора, одређен мора бити спор чије се решавање поверава арбитражи. У случају компромисорне клаузуле предмет уговора се може одредити само према послу из кога потиче, али не и у чему се конкретно састоји. Будући да спор није настао у време закључивања арбитражног уговора, његова садржина се не може унапред одредити на прецизан начин, како се то чини у тужбеном захтеву.

У постојећим изворима арбитражног права,²² као прихватљиво одређење предмета, препоручује се формулација „...сви спорови који се односе на тумачење и извршавање обавеза из основног посла и у вези са

право ускраћено или условљено добијањем дозволе од надлежног државног органа (на пример, Саудијска Арабија, Иран, Сирија).

22 Изложено решење је предвиђено Њујоршком конвенцијом. Од националних права решење је прихваћено у немачком Закону о парничном поступку (чл. 1029) и у чл. 7. бугарског Закона о арбитражи.

послом...“ У Арбитражним правилима УНЦИТРАЛ-а предлаже се следећа клаузула „сваки спор, спорно питање или захтев који проистиче из овог уговора или се односи на овај уговор, или на повреду, престанак или непуноважност уговора...“ Предмет мора бити одређен или одредив не само са становишта правила уговорног права, већ и према арбитражним правилима, како би се одредиле прецизне границе пренетог овлашћења и како би се избегли спорови око тога да ли су арбитрари поступали у границама добијених овлашћења. Према члану 7. (1). ЗМТА, арбитражни уговор се мора односити на све или на одређене спорове уговорне или вануговорне природе који су настали или који ће настати из одређеног правног односа.

Услов да предмет буде могућ у конкретном случају требало би схватити као правно допуштен. Преношење или давање надлежности претпоставља да уговорне стране и саме имају таква овлашћења и да могу њиме располагати. Уговорне стране то право црпу из начела аутономије воље из кога извлаче и право располагања. Начело аутономије воље уговорне стране реализују кроз две слободе: слободу избора уговорног партнера (или опцију уговарати или не уговарати)²³ и слободу уређивања уговорних односа, те и арбитражног уговора.

Из права уговорних страна да слободно одлучују о заснивању уговорних односа следи и право да одлуче о судбини уговора, то јест да регулишу начин испуњења, да одустану од њега, или да га на други начин окончају. Слобода уређивања садржине арбитражног уговора обухвата и право уговорних страна да одлуче и о начину решавања спорних питања. Предмет арбитражног уговора управо чини сагласност уговорних страна да то своје право пренесу арбитрарима.

На крају, предмет арбитражног уговора мора бити дозвољен са становишта постојећих прописа. Дозвољени ће бити они спорови који су објективно и субјективно арбитрабилни. Арбитрабилност спорова посматраћемо кроз каузу уговора о арбитражи.

Каузу схваћену као циљ закључивања арбитражног уговора требало би тражити у намери уговорних страна да избегну да о споровима из основног посла одлучују државни судови, већ да спор реше арбитрари. Поменута очекивања може испунити само пуноважни арбитражни уговор коме правни поредак признаје два основна дејства: пророгационо и дерогационо²⁴. У пророгационом смислу, арбитражни уговор представља правни основ за заснивање надлежности арбитраже. Дерогационо дејство се манифестује као забрана државним судовима да поступају у истим стварима (предметима) о којима иста лица о истој ствари воде поступак пред арбитражом. Руски ЗМТА предвиђа обавезу судова да странке које су закључиле пуноважан уговор о арбитражи упуте на решавање уговореној арбитражи (чл. 8. (1)). Са друге стране, са становишта права и обавеза уговорних страна, арбитражни уговор, као уговор материјалног права, производи материјалноправна дејства и обавезује стране да у случају спора, тај спор изнесу на

23 Слободан Перовић, *Облигационо право*, Београд 1980, стр. 157.

24 Више код: Јелена Перовић, 2002, 151 и даље; Г. Станковић и други, 132.

решавање пред договорену арбитражу. Другим речима, уговорне стране су потписивањем уговора о арбитражи преузеле и обавезу да спор не покрећу пред државним судовима.

Кауза мора бити допуштена да би уговор о арбитражи произвео наведена дејства, а то значи да спор мора бити арбитрабилан. У супротном, неће произвести пророгационо нити дерогационо дејство. Објективна арбитрабилност спора се у европским државама углавном одређује путем два приступа. Први приступ се може означити као *ratione iurisdictionis*²⁵, и њиме се дефинишу случајеви који спадају у ексклузивну надлежност националних судова. Може назвати и негативним приступом, јер таксативно набраја спорове који нису арбитрабилни.²⁶ Пример за тај приступ се може наћи у оним националним правним правилима која предвиђају ексклузивну надлежност судова у споровима који су у вези са регистрацијом и пуноважношћу патената, рецимо у члану 18 (1). Закона о патентима Јужноафричке Републике.

Према другом приступу, арбитрабилност спорова се одређује путем опште, генералне одредбе (клаузуле) и такав приступ се може означити као позитивни приступ или систем генералне клаузуле у коме се као арбитрабилни сматрају сви спорови који задовољавају унапред предвиђене услове: спорови о којима странке слободно располажу или који су имовинско-правне природе.²⁷ Арбитрабилност одређена путем генералне клаузуле може бити сужена појединачним набрајањем (*numerus clausus*) спорова и прописивањем искључиве надлежности.

Руски законодавац се одлучио за други приступ, предвиђајући да ће се арбитрабилним сматрати сви спорови трговачке природе као и остали грађански правни спорови, осим ако посебним законом нису изузети из надлежности арбитража. У том смислу, посебан закон на нивоу Руске Федерације који уређује питање стечаја, предвиђа да спорови који произилазе из стечајног поступка или су повезани са њим неће бити арбитрабилни (чл. 33 Стечајног закона Руске Федерације).

Прописивање искључиве надлежности националних судова не представља *per se* да одређени спорови нису арбитрабилни, јер се, историјски посматртно, тај појам користио за разграничавање надлежности између националних судова и арбитража. Неарбитрабилним ће се сматрати искључиво они спорови који су посебним законом изузети из надлежности арбитража.

У општем смислу, руски законодавац је у члану 1(3) ЗМТА оквирно предвидео који се односи могу сматрати арбитрабилним, те тако: „...стран-

25 Поједини аутори арбитрабилност *ratione iurisdictionis*, посматрају као посебну врсту арбитрабилности. Мирјана Цукавац, „Арбитрабилност спора“, *Арбитража*, Београд 2000, 39–40; Г. Станковић и други, 96.

26 Alan Uzelac, „Nove granice arbitrabilnosti prema Zakonu o arbitraži“, *Pravo u gospodarstvu*, Zagreb, 2/2002, 63. Аутор користи управо ту конструкцију негативне претпоставке за уговарање надлежности. О искључивој надлежности судова као негативној претпоставци арбитрабилности и уговарању надлежности арбитраже видети више: Mihajlo Dika, „Arbitrabilnost i isključiva nadležnost sudova“, *Pravo u gospodarstvu*, vol. 38, 1/1999, 25–42.

27 Видети: Г. Станковић и др., 99; Ј. Перовић, 2012, 112.

ке могу изнети пред арбитражу спорове који произилазе из имовинскоправних односа насталих у реализацији спољнотрговинских и других видова међународне економске сарадње, ако је седиште једне од уговорних страна у иностранству“.

Спорови из имовинскоправних односа који могу бити решавани пред међународном трговинском арбитражом укључују, између осталог, односе поводом: продаје робе, испуњења послова, пружања услуга, размене роба и услуга, превоза терета и путника, трговачког заступања и посредовања, закупа, лизинга, научно-техничке размене, размене других резултата стваралачке делатности, односе у вези са опремом индустријских и других објеката, лиценцим пословима, инвестицијама, кредитно-рачунарским операцијама, осигурањем, заједничким предузетништвом и другим видова индустријске и предузетничке кооперације.²⁸

Са друге стране, имовинскоправни односи који су у вези са непокретностима на територији Руске Федерације члановима 38. и 248. посебног закона о арбитражној процедури изузети су из надлежности арбитража.²⁹ Исти став је претежно заузет и у већини европских земаља, иако се не види посебан разлог за такво мишљење.³⁰ Изузетак од тог правила да су правни односи који се тичу непокретности изузети из надлежности арбитража чине спорови око новчаних потраживања из права непокретности (нпр. неисплаћени закуп) који се сматрају арбитрабилним.

Решење које завређује подробнију анализу предвиђено је „новим“ ЗМТА (захваљујући изменама и допунама које су у примени од 2016. године) и односи се на арбитрабилност компанијских спорова – члан 7. (8) Закона о међународној трговинској арбитражи. У основној верзији ЗМТА из 1993. арбитрабилни су били спорови из грађанских, укључујући и компанијске односе, осим у случајевима када је посебним законом њихова арбитрабилност искључена. Посебним законом спорови из компанијског права су били искључени. Наведено ограничење не познаје Закон о арбитражи у редакцији од децембра 2015, који се примењује од 2016. године.

Компанијски спорови се, према правилима „новог“ закона, могу решавати пред арбитражним трибуналима на основу арбитражне клаузуле која се налази у статуту правног лица. Промена статута, односно арбитражног уговора који је у њему садржан, захтева сагласност свих чланова предузећа. Клаузула садржана у статуту односи се на спорове који су настали у ком-

28 Александар Ђирић, „Међународна трговинска арбитража у праву Русије“, *Међународна трговинска арбитража*, Београд 1996, 101.

29 Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации от 24. июля 2002, № 95-ФЗ (*Собрание законодательства Российской Федерации*, 2004, бр. 31, ст. 3216), више пута мењан, овде консуловане последње измене од 1. јула 2017. г. (№ 147-ФЗ – *Собрание законодательства Российской Федерации*, 2017, бр. 27, ст. 3944).

30 Више о том питању и аргументацији проарбитрабилности тих спорова видети Ј. Вукадиновић, „Појам арбитрабилности у арбитражним правима Србије и Хрватске“, *Актуелна питања савремене законодавства*, зборник радова са саветовања правника, Будва 11–15. јун 2012, 235–247.

панији, између лица која чине саставни део компаније такозвани интерни спорови унутар компаније. Екстерни, спољни спорови, спорови који су настали између компаније и трећег лица које није члан компаније биће решени на основу уговора садржаног у статуту, једино ако то треће лице пристане на такав уговор. Инклузија арбитражног уговора у статут предузећа није могућа код акционарског друштва које броји хиљаду или више акционара или код акционарских друштава са јавним уписом акција.

Са друге стране, спорови око власништва акција или удела у капиталу предузећа, искључење члана (акционара) изузета су из надлежности арбитража, као и спорови око уписа у регистар осталих хартија од вредности.³¹

Потребно је истаћи да је приликом иновирања Закона о међународној трговинској арбитражи, учињен и покушај да се одредбама посебних закона направи листа спорова који нису арбитрабилни. Нови Закон о арбитражном поступку и Закон о грађанском поступку предвиђају да се неарбитрабилним сматрају спорови који се односе на:

- корпоративне спорове око сазива скупштине, овере трансакција (давање легимитета) које укључују пренос удела, оспоравање нерегулаторних правних аката, поступака против управних органа који нису поступили у предвиђеном времену³²,
- спорови регулисани Законом о приватизацији државне или општинске имовине као и Законом који се односи на државне или општинске јавне набавке,
- спорови ради накнаде штете учињене повредом правила којима се уређује заштита животне средине,
- спорове ради накнаде штете услед телесне повреде,
- спорови из радних, наследних и породичних односа укључујући и спорове располагања имовином наследника од стране његових старатеља (осим у споровима поводом расподеле брачне имовине).³³

Наведене врсте спорова не представљају искључиву листу спорова који се не могу решавати пред арбитражама, него би одредбу требало схватити тако да су у њој наведени типични примери спорова који се, услед постојања јавних интереса, решавају пред националим судовима.

Узимајући у обзир све наведено, можемо закључити да је руски законодавац „новим“ ЗМТА прихватио тенденцију ширења објективне арбитрабилности, задржавајући у надлежности националних судова спорове који у себи имају неки од елемената јавне власти.

31 Више на <http://agp.ru/upload/iblock/978/9781c175451604e5b31790f85ad77215.pdf>.

32 Може се закључити да ти спорови у себи садрже неки од елемената јавне власти, попут уписа у Регистар или поступање управних органа.

33 Федеральный закон от 29 декабря 2015 г. № 409-ФЗ „О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации и признании утратившим силу пункта 3 части 1 статьи 6 Федерального закона „О саморегулируемых организациях“ в связи с принятием Федерального закона „Об арбитраже (третейском разбирательстве) в Российской Федерации (с изменениями и дополнениями)“.

4. ЗАКЉУЧАК

Руски законодавац је, доносећи измене и допуне ЗМТА крајем 2015. године, проширио поље објективне арбитрабилности. Предвиђајући арбитрабилност компанијских спорова као и спорова који настану као последица страних улагања, учинио је Русију атрактивнијим местом на мапи решавања међународних арбитражних спорова.

Арбитражни трибунал ће засновати надлежност у решавању међународних трговинских спорова само у случајевима да постоји пуноважан уговор о арбитражи. Уговор о арбитражи биће пуноважно закључен и производиће правно дејство када испуни услове предвиђене Законом о међународној трговинској арбитражи.

*

Д-р Елена Вукадинович Маркович

научный сотрудник, Институт сравнительного права в Белграде

АРБИТРАЖНОЕ СОГЛАШЕНИЕ В СООТВЕТСТВИИ С ЗАКОНОМ О МЕЖДУНАРОДНОМ ТОРГОВОМ АРБИТРАЖЕ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Краткое содержание

„Новым“ Законом о международном торговом арбитраже, вступившим в силу с 1 января 2016 года, российский законодатель расширяет сферу объективной арбитрабельности. Включая корпоративные споры и споры, связанные с иностранными инвестициями как арбитрабельные, законодатель сделал Россию более привлекательным местом на международной арбитражной карте.

Однако, арбитражный трибунал установит юрисдикцию только в тех случаях, когда существует действующее арбитражное соглашение. Арбитражное соглашение действует, когда выполнены требования, установленные Законом о международном торговом арбитраже Российской Федерации. Статья посвящена требованиям, необходимым для действующего арбитражного соглашения.

Ключевые слова: арбитраж, Российская Федерация, арбитражное соглашение, Международный торговый арбитраж.

Jelena Vukadinović Marković, Ph.D.

Research associate, Institute of Comparative Law, Belgrade

ARBITRATION AGREEMENT ACCORDING TO THE RUSSIAN FEDERATION LAW ON INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION

Summary

According to the “new” Law on International Commercial Arbitration, which came into effect on 1 January 2016, the Russian legislator expands the field of objective arbitrability. Anticipating corporate disputes and disputes arising as a result of foreign investment as arbitrable, the legislator has made Russia more attractive place on the international arbitration map.

But, the arbitration tribunal will establish competence only in cases that there is a valid arbitration agreement. An arbitration agreement is valid when it meets the conditions stipulated in the Russian Federation Law on International Commercial Arbitration. The paper is dedicated to the necessary requirements of valid arbitration agreement.

Keywords: arbitration, Russia Federation, arbitration agreement, arbitrability, International Commercial Arbitration.